

Ingjald Ørbæk-Sørheim og Francis Sejersted

Norsk Studentsamband, Kr. Aug. gt. 21, Oslo.

03d033763

RAPPORT FRA STUDIEOPPHOLD I MOSKVA VÅREN 1960.

3/2 om aftenen passerte vi grensen ved Viborg. Den sovjet-russiske grenskontroll var relativt nøyne. Særlig interesserte de seg for våre böker, ikke minst Ingjalds dagbok - håndskrevet på norsk. Francis hadde med seg den uskyldige sum av 38 rubler som ble beslaglagt, da han var dum nok til å gi den opp.

Opprinnelig hadde vi bare biletter til Leningrad der vi hadde tatt å overnatte for så å ta fly neste dag. Da vi forutså vanskeligheter med hensyn til hoteller m.m., bestemte vi oss imidlertid til å ta toget direkte til Moskva. Da vi kom til Leningrad midt på natten, måtte vi følgelig løpe ut til stasjonens billettluke for å kjøpe biletter videre. Dette ordnet seg uten vanskeligheter.

4/2 kl. 1/4 på ett kom vi til Moskva. Förste inntrykket var en forferdelig kulde. Da vi bare hadde gitt Ungdomskomiteen beskjed om datoene for vår ankomst, og ikke hvorledes vi skulle komme, var det ingen som møtte oss på stasjonen. For forslöbig å være kvitt bagasjen tok vi så en drosje til den norske ambassaden, hvor vi bare såvidt hilste på og altsåsatte igjen våre kufferter før vi dro til Ungdomskomiteen.

I Ungdomskomiteens bygning ble vi vist inn på et av Studenterrådets kontorer, der vi ble meget venlig mottatt, dog hadde vi følelsen av at vi hadde kommet noe uventet på dem. Etter at de først hadde ringt rundt til de forskjelligste institusjoner fra kontoret, fikk vi med oss en student derfra. Han fulgte oss først til de gamle universitetsbygningene i sentrum, der vi ble vist inn på utenlandskontoret. Der hadde vi en konferanse om studieopplegget. Dessuten måtte vi fylle ut endel skjemaer. Bl.a. ble det krevert at vi skulle svare på hvilket parti vi tilhørte og hvilken samfunnsklasse vi var fra (bønder, arbeidere eller intellektuelle).

Fra sentrum fulgte den samme student oss til de nye universitetsbygningene på Leninhöyden. Först ble vi innskrevet på et kontor i kjelleren, der vi også måtte levere en mengde passfotografier. Siden ble vi invitert rom i universitets gjestefløy der vi skulle bo forslöbig.

Dagen etter ankomsten ble vi kalt opp til sjefen for utenlandsavdelingen på Leninhöyden, Nikiforov; som tok meget vennlig imot oss. Han forsto til fulle, sa han, at det vi först og fremst ønsket med vårt korte studieopphold, var å sette oss inn i forholdene generelt og bli kjent med sovjetiske studenter. Han lovet oss videre at vi skulle få utdelt enkeltrom ganske snart.

Vi kom aldri helt på det rene med kompetanseforholdet mellom utenlandskontoret i sentrum og utenlandskontoret på Leninhöyden. Det ble imidlertid Nikiforov vi med tiden fikk mest med å gjøre.

Mandag 8. fikk vi utdelt vårt första stipendium - 900 rubler. Det var fra förste studie klart at det var denne summen vi skulle ha pr. mnd. Samme dag fikk vi også utdelt våre rum. Vi skulle bo i en blokk (to rum med felles entre, dusjbad og toalett) sammen i fysikkfløyen til tross for at vi mange ganger hadde understreket at vi helst ville bo sammen med våre respektive fagfeller. På utenlandskontoret ble det opplyst at de rummenes vi fikk var de nærmeste de hadde ledig, hva vi snart fikk bratt i erfaring var det rene töv. För vi kunne flytte inn, måtte vi ordne en mengde formaliteter. Vi måtte til passkontoret for å få innregistrert vårt nye bosted, til bokholderiet for å betale for rummet (en charterende sum av 35 rubler i måneden) og til slutt til propuskkontoret for å få vårt endelige propusk.

Rummene var små, men penge og grønt utstyrt. Renhold sørget vi for selv. Dette ble med jevne mellomrum inspisert av "Sanitær-kommisjoner". Kaffe kunne vi koke på gasskomfyrne i etasjens kjøkken, eller ble det til at vi spiste de fleste måltider i en av restaurantene i samme bygning. Det meste av vårt stipendum gikk til mat. En gang under hele vårt opphold måtte vi være med på søndagsdugnad for å gjøre rent i korridoren og i

etasjens oppholdsrum.

Hvis vi ønsket å ta imot besök utenfra, måtte vi ha tillatelse av etasjens tillitsmann, hva vi alltid fikk. Dette måtte da være ute innen et visst tidsrum. Det fantes vissthok også en regel om at man måtte være hjemme innen kl. 1. Overfor oss ble imidlertid denne regel aldri håndhevet. Vi fikk ganske snart beskjed om å låse døren til rummet når vi gikk ut da det hadde forekommert tyveri. Tatt i betraktning at alle nøkler passet til alle dører, kunne det ikke hjelpe så mygt å låse.

STUDIENE VED INSTITUTTET FOR UTENLANDSKE STUDENTER:

Ankomstdagen traff vi på utenlandskontoret i sentrum en fakultetsskretær ved det filologiske fakultet, Tokmakov. Mandag tok vi igjen kontakt med Tokmakov og han ordnet da med at vi neste dag kunne fremstille oss på instituttet for utlendinger. Instituttet holder til i øverste etasje i Zoologisk museum, like ved universitetsbygningene i sentrum. Da vi tirsdag morgen trappet opp der møtte vi instituttets bestyrerinne, en dame ved navn Rosjkova. For å kontrollere våre sprogsundskaper, satte hun oss til å skrive en stil om vårt fedreland. På grunnlag av besvarelsene ble det bestemt at vi skulle ha fire dobbelttimor russisk i uk'en.

Dagen etter traff vi vår lærerinne, Olga Petrovna Rassodova, og avtalte tidsfordelingen med henne. Vår lærerinne var mygt graci og mygt flink. Undervisingen ble også mygt effektiv av den grunn at det til å begynne med bare var oss to i gruppen, siden kom det til en øst-tysker. Da vårt opphold ved universitetet kun strakte seg over vel fire måneder, ble det til at disse sprogtimerne med tilhørende leksclsing ble vår hovedbeskjæftigelse hva rønne studier angikk.

Mot slutten av oppholdet arrangerte instituttet en eksamen som besto i stilskriving og besvarelse av grammatiske spørsmål.

Under vårt opphold i Moskvá deltok vi også i to ekskursjoner og var med på en Tsjechov-aften som instituttet arrangerte.

STUDIER VED DET FILOLOGISKE FAKULTET:

Studiene på fakultetet kom igaang ved at jeg på eget initiativ oppsøkte Tokmskov mandag 8. Det vil si - allerede ankomstdagen var jeg på utenlandskontoret blitt utsprutt (delsvis av Tokmakov) om hva jeg skulle beskjæftige meg med ved det filologiske fakultet. Delsvis på grunn av at oppholdet var blitt forkortet, hadde jeg ingen planer helt klare og sa bare at jeg høgst ville orientere meg litt først, se hvilke forelesninger man kunne følge osv. Dette hadde de mygt vanskelig for å godta på utenlandskontoret.

Mandag trappet jeg så opp hos Tokmakov. Han ordnet først med at jeg fikk hilse på dekanus, professor Samarin, - en rund og mygt gemytlig herre. Forøvrig lovet Tokmakov at jeg skulle få en studieværelse som skulle hjelpe meg tilretteliggende. Han sa han skulle ordne dette på to dager. Först fire dager senere lyktes det meg imidlertid å treffa min studieværelse, docent Pustavoit. Med ham avtalte jeg at jeg skulle lære gjennom noon verker av klassikere og så møtes med ham en gang i uk'en for å diskutere det gjennom-

lcste. Døssuton skulle jeg levere referater eller små analyser med jevne mellomrum.

I tillegg til dette avtalte vi at jeg skulle følge hans forelesninger over litteraturen i siste halvdel av forrige århundre (to dobbeltimer i ukon). Disse forelesningene sammen med konsultasjonene og studiene i forbindelse med dette - særlig over Turgenjev og Tsjöchov - representerer det vesentligste av hva jeg beskjeftiget meg med på det filologiske fakultet. Sporadisk fulgte jeg også noen seminarer over realismen.

Dosentens forelesninger var obligatoriske for endel av annet kurs ved det filologiske fakultet. Stort sett var de svært summariske og overfladisk oratoriske. Man hadde imidlertid meget igjen for å gå på disse forelesninger idet de ga god anledning til kontakt med studentene. De få seminarer jeg var på virket som de var av relativt høy kvalitet, bortsett fra at aktivitet blandt studentene manglet helt. Her bør man dog tilføye at studentene i Moskva gjennomsnittlig var atskillig yngre enn studentene f.eks. i Oslo.

De ukentlige konsultasjoner med min studievileder representerer især en god øvelse i mytlig bruk av russisk. Förørig har jeg inntrykk av at dosentens interesse for meg ikke var overveldende. Hade jeg vært der lengre så det hadde vært mulig å drive mere spesialiserte studier, hadde antagelig dosentens interesse vært tilsvarende større. I det hele tatt tror jeg det skulle være god anledning til spesialstudier for filologer ved universitetet i Moskva.

STUDIER VED DET JURIDISKE FAKULTET.

Studiene kom i gang ved at jeg gjennom utlandsavdelingen ved Universitetet innen i byen (det gamle universitetet) kom i kontakt med sekretærer på det juridiske fakultetet, frøken Osipova. Hun foreslo meg først for visdomshaus ved fakultetet som jeg hadde en kortere høflichkeitssamtale med. Deretter tok hun meg med til bestyreren for lærestolen i sovjetisk statsrett, professor Stepan Ščepanovitsj Kravtsjuk som det viste seg skulle være min studievileder. Vi hadde en lengre samtale der jeg fortalte hvilke planer og ønsker jeg hadde og hvor vi diskuterte hvordan vi skulle legge opp arbeidet. Jeg hadde tenkt meg å studere statsrett og særlig var jeg interessert i forholdet mellom partiorganisasjon og statsorganisasjon. Det var mitt inntrykk at professoren reagerte litt på det sistnevnte som han til å begynne med nærmest avfeide med at det var et lite og spesielt tema og at jeg måtte vel ha mer konkrete planer. Til det svarte jeg at jeg altså håpet å kunne få litt generell innsikt i sovjetisk statsrett og at den korte tiden værskellig ville tillate at jeg gikk nærmere inn på mer enn dette en gang. Professoren og jeg avtalte at vi skulle ha ukentlige konsultasjoner i hans konferansetimer på instituttet (lærestolen eller katedra som russiske sier med et lånord) og at han skulle hjelpe meg med å finne litteratur. Noen forelesninger i statsrett ble det ikke gitt i

vårsmøstrct, det viste seg dessverre at alle disse forelesningene ifølge kursplanene var om våren. Jeg besøkte da sporadisk et par forelesningsrekker uten noe særlig utbytte, det var utpregete kateterforelesninger som hos oss, uten spørsmål eller annen kommunikasjon mellom auditorium og foreleser. Jeg hadde full adgang til å besøke de forelesninger og seminarer jeg ønsket men benyttet meg av det bare i nokså begrenset utstrekning siden det altså ikke ble foretatt i statsrett.

Utbryttet av studiene ved det juridiske fakultet ble nok dessverre ikke det jeg hadde ventet meg, litt naturen jeg fant fram til var svært generelt formet og bar ofte mer preg av politiske artikler enn lærcbøker. Når det gjaldt forholdet mellom parti- og statsorganer som jeg altså hadde tatt å studere litt nærmere, visste det seg at det var meget vanskelig å finne ut noe mer konkret om dette tema. Til tross for nokså ihendig søkning i det gigantiske Leninbibliotekets kataloger kom det ikke noe særlig longer enn til de helt alminnelige og temmelig intetsigende standardformuleringer som den at partiet er den inspirerende og drivende kjerne i Sovjetstaten (som det heter i Sovjetkonstitusjonen) o.l. Det nokså magre resultat av studiene ved det juridiske fakultet må nok i vesentlig grad tilskrives valget av fagområdet. Jeg tror at det kunne vært mer av interessant stoff på privatrettens og ikke minst på straffretts område der det i de siste årene har funnet sted store reformer og hvor politiske hensyn ikke spiller så stor rolle hverken for faget eller dets tilrettelegging.

Min veileder, professor Kravtsjuk, var en meget elskværdig mann og vi kom utmerket ut av det med hvirhendre, men faglig hadde jeg som nevnt følelsen av at mitt tema ikke var det man snakket for mye om. De andre jeg traff ved fakultetet var også svært hyggelige og forekommende. Studiene ved fakultetet ble avsluttet ved at jeg skrev en oppgave som professoren gjennomgikk med meg etterpå. Min status ved fakultetet var stasjor, den samme hadde Francis ved det filologiske fakultetet uten at vi noen gang fikk terfien skikkelig definert. Den betyddo ihvertfall at vi ikke fulgte noe bestemt kurs, men altså hadde vårt eget opplegg samt en veileder som vi hadde konsultasjoner med.

REISEN.

Det var hele tiden vårt faste mål å få istand en reise rundt i Sovjet etter at semestret var slutt. Ingjald begynte i april å undersøke mulighetene for å reise ned til nydyrkingsområdene i Kasachstan. Til tross for flere forsök, både i utlandssavdlingen og i ungdomskomiteen, viste det seg aldeles umulig å få tillatelse til en slik reise.

Vårt hovedfremstøt med reiseplanene gjorde vi 6. mai, da vi boka oss opp til sjefen for utlandssavdlingen, Nikiforov. Vi forklarte ham at vårt primære ønske var en tur ned til Kaukasus, der nest ville vi gjøre få reise om Murmansk hjem. Nikiforov var først litt elskværdig og sa at selvfølgelig var alt dette mulig. Efter noen minutters samtale begynte han imidlertid å bli noe mer betenklig over det siste prosjektet da han forsto at det ikke var noen vanlig passasjerforbindelse mellom Murmansk og Finnmark.

Tilslutt sa han at det ikke var bomsikkert om man kunne komme til Murmansk heller, da det kunne hende de skulle ha noch militærøvelser der. Han lovet dog å undersøke dette. Med hensyn til valg av ruta sydover, kunne vi sette oss i forbindelse med Inturist, sa han. (Tidspunktet for dette vårt første fremstøt med reiseplaner skulle visse seg å være meget uheldig valgt da det fant sted umiddelbart etter de første avsløringene i U82-affæren.)

Dagen etter gikk vi til Inturists hovedkontor i Gorki-gaten. Derfra ble vi henvist til et betjeningskontor i hotel National, og derfra igjen tilbake til hovedkontoret, hvor vi fikk forklart at Inturist bare arrangerer såkalte "turistreiser" hvilket i denne forbindelse ville si minimum 12 \$ dagen eksklusivt billetter. Vi fikk da forklart at dette lå utenfor våre muligheter, og fikk til svar at da kunne ikke Inturist ordne det. For iallfall å få et grunnlag å sette opp reisecrute på, spurte vi om å få en oversikt over jernbane- og fly-ruter og dessuten noen opplysninger om priser. Dette kunne de imidlertid ikke gi oss på Inturists hovedkontor.

Den 12. mai oppsøkte vi våre offisielle vertere i Ungdomskomiteen for å forhøre oss om reisemulighetene der etter de relativt mislykkede forsøk hittil. Der traff vi Sorokin som har med den skandinaviske sektoren å gjøre. Först spurte vi forsiktig om muligheter for å få et reisestipendium, da det var klart at vi ikke kunne få spart opp sv vårt vanlige stipendium til å dekke reisen. Bakgrunnen for vårt spørsmål var at englenderne og amerikanerne hadde fått 1500 rubler hver, men det kom antagelig av de utmerkede forhold sovjetstudentene har i henholdsvis England og USA. Kanskje det også har noe å si at utvekslingen med Norge går gjennom studentorganisasjonene istedenfor den direkte statlige vei slik som de fleste andre utvekslinger. Dog minnet Sorokin noe om at hvis ikke NSS hadde insistert på at vår utveksling var et led i kulturavtalen, kunne han knapt fått oss et reisestipendium av Studentrådets kasse. Det hele hørtes mørklig og søkt ut, - nærmest som et forsøk på å presse utvekslingen inn i de former som man her borte ønsker for mest ønskelige. Det er imidlertid også klart at vi intet berettiget krav hadde på å få et reisestipendium.

Etterpå la vi fram våre reiseplaner for ham: Kaukasus, Krim, Kiev og Murmansk. Han var meget negativ med hensyn til Murmansk, men lovte å undersøke alle muligheter. Han ville ikke si noe om sjansene til å få i stand en reise.

Den 17. mai var vi igjen innom Sorokin. Han kunne bare fortelle at han hadde undersøkt på de forskjelligste steder angående vår reise. Men det lot dessverre til at det var fullt på alle hoteller. Han skulle undersøke et par steder til, men sjansene var meget små.

19. mai ringte vi igjen til Sorokin. Han kunne da bare opplyse at han dessverre ikke kunne ordne noe for oss.

24. mai gikk vi igjen opp til Nikiforov i utenlandsavdelingen. Vi hadde da med oss en detaljert reisecrute som han skrev opp.

Han sa imidlertid at det var lite sannsynlig han kunne hjelpe oss da alle hoteller var øverfylte. Reisen Murmansk-Kirkjungs kunde ha hatt opplyse ville bli aldøres umulig å få i stand. Man kunne nok reise til Murmansk, som han sa, men grensocområdene kunne man ikke komme inn i. Deretter påset han samtalene inn på U-2-affären og Norges rolle i den. Det utviklet seg etter hvert til å bli et veritabelt føredrag der et av hovedpunktene var å påpeke hvorelses Norge hadde solgt seg totalt til de amerikanske imperialister.

28. mai dro vi igjen opp til Nikiforov. Med minimalt forventning og etter en times venting uteinfor, ble vi endelig sluppet inn på hans kontor. Han forkynte straks at han allikevel hadde bestemt seg til å hjelpe oss å få i stand reisen sydover da nordmenn jo ikke var så illa som amerikanerne. Utseendet etterlot ingen tvil om at det rett og slett ville gå i orden med vår reise. (Samme dag holdt Krustsjov en fjernsynstale der han bl.a. sa at han med tilfredshet hadde lagt merke til at den norske regjering hadde protestert i Washington).

1. juni spurte Sejersted om å få reise til Vladimir øst for Moskva i pinsen (4.-5. juni) og fikk det svar at det var aldøres umulig. 4. juni om formiddagen fikk han imidlertid beskjed om å møte på utenlandskontoret. Han fikk da vite at han allikevel skulle få reise til Vladimir fordi nordmenn jo ikke var så illa som amerikanerne. Etter en del bråk kom han avgårde samme dag.

Avreisedagen fastsattes vi til 14. juni. 10. juni leverte vi en anvisning fra Nikiforov til registreringskontoret på reisetillatelse. På grunn av diverse fortrodeligheter fikk vi ikke anvisning på hotellrum fra Nikiforov før 13. At det var i orden med hotellrum fikk vi vite av Inturist først et kvarter før avreisen fra Moskva. Den 13. fikk vi også vår reisestillatelse samt en anvisning på billetter. I strid med avtale sto det på denne anvisningen at vi skulle ta tog (ikke fly) fra Moskva til Kaukasus. Da dette ville forsinke oss et par dager, forsøkte vi å få kjøpt flybilletter allikevel, hvilket lykkes.

En time før avreisen den 14. fikk vi beskjed om å møte på utenlandskontoret. Der fikk vi en overhövling fordi vi hadde kjøpt flybilletter og ikke togbilletter, samt beskjed om øyeblikkelig å bytte til togbilletter. Etter at Nikiforov hadde fått tenkt seg litt om i enrum, fikk vi imidlertid allikevel lov til å fly til Minvody i Kaukasus (det våre billetter lød på) mot at vi lovte ikke å ta buss eller bil fra Minvody til Ordsjönikidse (vårt næste stopp), men tog. Dette gikk vi selvfølgelig ned på.

Den 14. juni - i sterkende varme - dro vi så fra Móskva i et lite tomotors fly. Vi mellomlandet i Kharkov og overnattet i Rostov da det var uvær i Kaukasus. 15. om morgenen kom vi til Minvody der vi ble møtt på flyplassen av en ung mann som sa han skulle ha den glæde å vise de norske studentene jernbane-sjonen. Noch av våre medpassasjerer tok bil til Ordsjönikidse. Natt til 16. overnattet vi på hotelllet i Ordsjönikidse der vi var ventet til tross for at vi ikke hadde satt opp Ordsjönikidse

som overnattingsted. Serviceen på hotelllet var forøvrig glimrende.

16. dro vi med en skrangler buss gjennom et praktfullt Kaukasuslandskap til Tiflis der vi var et par dager. Fra Tiflis flytta vi til Suchumi ved Svartchavet. Etter et par dager i Suchumi dro vi så med båt til Sotsji, og etter ett par dager der, videres med båt til Jalta på Krin, der vi ble i fire dager. Svartchavskysten er en frodig have som det er delig å komme til etter en vinter i Moskva. For oss ble det meget av en ferieetur.

Hjemreisen foregikk med helikopter til Sinfropol og med TU-104-jet-fly til Kiev og derfra til Leningrad. Fra Leningrad tok vi tog inn i Finnland. Hele rundreisen kom på ca. 2000 rubler som vi i alt vesentlig måtte betale selv.

HVA VI ELLERS BRUKTE TIDEN TIL

Det var ikke vanlig å finne noe å gjøre i fritiden også uttom Universitetet, Moskva er en verdensby som har mange attraksjoner å by på, særlig er teater- og musikklivet rikt. Billettene er dyre, men studentene har den fordel at de slipper å stå i kø for dem, i en egne kiosk på Universitetet kan en heller få kjøpt billetter til det vesentligste. Vi besøkte Bolsjoiteatret flere ganger og særlig balletten der er fantastisk, en opera vi så der var ikke så imponerende musikalsk sett, men det var desimot regionen. I løpet av forestillingen (Borodins "Fyrst Igor") gledte man på scenen å arrangere et veritabelt shovær (scenen må være en av de største i verden), brønne opp et hus så gnistene sprak ut over orkestergrava og stykkets klimaks var utvilsomt da fyrst Igor med trøye av sine menn kom ridende inn på helt ordinære hester. Det må forresten innrømmes at en av grunnen til at vi gikk var at en av hestene noen dager tidligere hadde vært direkte ufin, noe den hadde høstet stormende applaus for for åpen scene, og denne historien var da over hele byen neste formiddag. Vi besøkte også andre teatre, det kan absolutt anbefales både fordi man kan se fine ting og fordi det er utmerket språktenning særlig hvis en går sammen med en russisk student som kan forklare deg det du ikke får med. Repertoaret var bra variert, Tsjechov-jubileet satte en del preg på det hele, men nylige ting fra begge sider av jernteppet var stadig satt opp, O'Neill, Miller og vår egen Axel Kielland ("Han som sa nei") var representerede. Ibsen-forestillinger var det flere av uten at vi så noen.

Musikklivet er også svært rikt, Moskva har som hevnt flere konserthus og på Bolsjoiteatret veksler det med opera og balett. Folkemusikk og -dans gjøres det mye for, og resultatene sværer til innsatsen, vi så både amatører og profesjonister - alle på et meget høyt nivå og særlig kan Mojsejev-ensembla anbefales varmt.

I Huset for vennskap med folkene i utlandet på Kalinin-gata var vi gjester to ganger, en gang i den sovjetisk-norske vennskaps-

foreningen - (et forum som den norske ambassaden samarbeider med) på en minnekonsert for Ole Bull. De opptrædende var fra Moskva-symfonien og konservatoriet, og høvlet var bra, et innslag i programmet var at vi i pausen ble presentert for forsamlingen som hilste oss med varm applaus. Vi ble på denne kvelden spurt om vi ville være med i et program i Moskva radios norske sendning, men avslo dette så höflig Francis kunne og hørte siden ikke noe mer fra Moskva radio. Den andre gangen vi besøkte dette huset var da Grisjin og Gontsjarenko fortalte fra konkurransen i Squaw Valley, vi gikk bort til dem etterpå og introdukserte oss sjøl og hadde en koselig prat. Gontsjarenko og kona hans, som er en av de vakreste kvinner vi så i Sovjet, traff vi igjen i den norske ambassaden 17. mai, de var varme Norges-vennor og meget sjærmende.

Vi gikk på kino noen ganger, mest på selve Universitetet der det er forestillinger tre ganger daglig. Sovjetisk filmkunst ligger tildels meget höyt, noe norsk publikum dessverre ikke ser ut til å ha oppdaget de mange sovjetiske filmer kommer opp i Norge. Om andre ting vi gjorde på Universitetet i fritida viser vi til kapitlet om kontakt med studentene.

Sporting ble det ikke så mye av selv om forholdene var lagt utmerket til rette med alle former for gymnastisksaler og innendørshaller og førsteklassens instruktører til hjelp. Særlig ble vi imponerte over at alle former for sportsutstyr kunne lånes gratis, dette til stor glede for Francis som hadde betalt 8 kr kiloen i flyfrakt på skiene sine. En søndag dro vi med toget ut i skogbeltet som omgir Moskva og hadde en herlig skidag i strålende sol. Noe som imponerte oss var at mange (men) opptrådte i bar overkropp tross ti minusgrader; som et svar på denne utfordring til norsk vikingånd gjennomførte Ingjald en dristig utforkjøring under folkets alminnelige jubel - et eksperiment som dessverre førte til knall, fall og forstuet tå.

Museer er det mange av i Moskva, vi besøkte det berømte Tretyakovgalleriet, men det var så overfylt av mennesker (og bilder for den saks skyld) at utbyttet ble ikke så stort. Derimot var vi et par ganger i Pushkin-museet for bildende kunst, og det var mer interessant. En utstilling av nylig sovjetkunst i Manege-hallen var en rødsel med dusinvis av Leninbyster, -statuer og -bilder.

Å farre litt rundt i Moskva er også utbytterikt, Østankinaparken og den botaniske have i nordkanten av byen er absolutt en tur verdt, og Kreml er en opplevelse av arkitektur, kunstsakatter og historiske minnesmerker, det er åpent for publikum hele dagen. I Gorkijparken for fritid og kultur kan man kjøre berg- og dalsbane og iaktta nedskutte amerikanske rekognosningsfly.

Vi foretok en ekskursjon til Tolstojs eidsdom Jasnaaja Poljana 12 mil sør for Moskva, og sjøl om busssturen var både lang og ukomfortabel ble det en stor opplevelse, ikke minst på grunn av hydlig værvær og fordi vi ikke hadde vært utenom byen Moskva på 4 måneder.

To ganger ble vi invitert til hjem i Moskva, begge gangen var det på grunn av spesielle omstendigheter, og når det ikke skjedde of-

ter, skyldtes det sikkert de trange boligforholdene. Vi hadde stadig kontakt med den norske ambassaden der vi stakk innom en gang i uka etter norske og andre vestlige aviser som ikke er til salgs i Sovjet, bortsett fra kommunistavisene. Folkene ved den norske ambassaden var alle som en meget vennlige og hjelpsomme mot oss, vi ble en rekke ganger invitert hjem til dem privat, noe vi satte meget stor pris på. Vi var som nevnt tidligere i ambassaden ved mottakelsen 17. mai, og vi var også i den danske og svenska ambassade på husholdsvise grunnlovsdagen og svenska flaggaens dag. Vi gikk noen ganger i den amerikanske klubben som ligger ved Moskvaelva like ved Gorkijparken. Der kunne en se vestlige filmer, noe som det var mer sparsomt av på Moskva-kinoene og som det dessuten var svært vanskelig å få biletter til.

Moskva er som nevnt innledningsvis en verdensby der det ikke er vanskelig å finne på ting i fritida som en kan ha utbytte av, en bør absolutt være litt aktiv utover det rent studiemessige under et opphold som vårt, da dette gir videre kjennskap til landet og folket, og vi oppfattet våre stipendier foruten å være studie-stipendier også å være kontaktstipendier.

KONTAKTEN MED STUDENTENE.

Det første studentene vi traff var de som arbeidet i Ungdomskomiteen. Vi gjorde ikke noe særlig aktivt for å holde på kontakten med dem og så dem bare når vi hadde bestemte ting å spørre dem om, særlig i forbindelse med reisen. På Universitetet ble vi som nevnt inngått sammen med fysikerne på tross av at vi meget sterkt ba om å komme sammen med våre respektive fagkolleger. Dette førte til at det tok lengre tid enn nødvendig å få venner og kjente som drog med det samme som oss selv, senere stipendiater må absolutt insistere på å komme sammen med fagkolleger.

Det viste seg imidlertid ikke vanskelig å få venner og kjente, våre naboor fysikerne var svært åpne og gjestfrivillige og inviterte oss ofte inn til seg på rommene. Ellers kunne en bli kjent i matsalene, i avisrommene, på dansstilstelninger eller andre arrangement på Universitetet. Det sosiale liv på Universitetet på Lohinhöden fikk jo et par ord, det var meget rikt og allsidig. Komsomolföringen for Universitetet som helhet og for de enkelte fakultetene var meget aktiv og arrangerede stadig dansaftener, amatørkonkurranser (som alltid lå på et meget høyt nivå), teaterforestillinger, kulturkvelder, konserter, ekskursjoner, utstillinger og sportsbølgenheter av alle slags. Danskvelder i en eller fler av pisestueiene (dvs. uten pise men for samme formål) var det hver lørdags kveld, og oppslutningen var stor. Man danset til vestlig musikk fra lydbånd, noen aktiv offentlig kampagne mot "deckadente" musikkformer merket en ikke noe til på Universitetet. Vi vil meget sterkt ráde kommende stipendiater til å ta aktivt del i det som foregår på Universitetet i fritida, det er en god måte å komme i kontakt med folk på, og mye av det som serveres har en økonomisk verdi som god underholdning.

Vi fikk ingen spesielle attasjer som skulle ta seg av oss den første tida, men det var vi bare som en fordel fordi en da står friere i valget av hvem en vil være sammen med i fritida. Om det var noen studenter som hadde fått spesiell beskjed om å henge seg på oss mer "tilfeldig", så var det i hvertfall ikke noe som forekom i en slik utstrekning at det var noe plagsomt, om det da i det hele tatt var noen som hadde andre motiver for å være sammen med oss enn det de ga uttrykk for.

Bare i to spesielle tilfelle oppnådde vi å bli invitert til russiske hjem, dette var det samme for alle utlendinger vi var i kontakt med, og det skyldes som hvert sikkert ikke mangl på velvilje og gjestfrihet, men de dårlige boligforholdene. Flere av våre russiske venner tok oss med rundt og viste oss Moskvas forskjellige severdigheter foruten at de tok oss med på sportsstevner og turer i omegnen. Dette satte vi meget stor pris på, men det er en ting som er viktig når en blir invitert ut av en russisk venn; det anses ikke som noen selvfølgje at enhver betaler for seg, og i tilfelle en vil tilby å spise på utgiftene må det skje med stor takt,ellers risikerer en som vi opplevde et par ganger at våre venner ble svært fornærmet.

Vi hadde også en god del kontakt med studenter av andre nasjonaliteter enn de russiske, av folkene i Sovjet-Unionen kom vi særlig godt ut av det med Kaukasierne, dvs særlig armenerne og georgierne. Av utlendinger var det mest polakkene, tyskerne, engelskmennene, amerikanerne og de skandinaviske studentene vi traff sammen med.

Vi ansør samværet med studentene for å være en vesentlig del av utbyttet av vårt opphold, særlig fordi det var så kort, kunne det vanskelig bli så mye ut av det faglige som vi hadde håpet. Noen kontaktvansker rent sosialt kan vi ikke si at vi hadde, det måtte da være bortsett fra kineserne som vi trots iherdige forsök ikke lykkes å komme i kontakt med. Men det kan sies at det hersker en viss form for kontaktvansker når en diskuterer med kommunistiske studenter, særlig selvfølgelig når det gjelder politiske spørsmål. Begge partier bruker gjerne de samme ord, og det er ofte vanskelig å finne felles definisjoner så en kan få i stand en fruktbar debatt. Men trots dette bør en ikke unngå å diskutere politisk betonte emner, en bør ikke være redd for å tone flagg, russene setter pris på en frisk meningsutveksling, og det er tydelig at de synes det er meget interessant å diskutere med folk som har helt andre synspunkter enn dem selv. Det er også meget interessert i å høre om Norge og om Vesten. Men en har ikke alltid følelsen av å bli trødd når en forteller om forholdene, særlig i de skandinaviske velferdssamfunn. Sjøl om det ikke er den nyfikenhet omkring utlendinger som det berettes om tidligere, er det tydelig at sovjetiske studenter setter pris på å ha kommet ut av studietidens isolasjon. Det er meget interessert i kontakt med studenter fra Vesten. Vår konklusjon er da også at denne kontakt er av det gode og bør styrkes i den grad det er mulig.

Ingjald Örbeck-Sörheim

Francis Scjersted